

Gebėjimas užtikrinti kokybišką ugdymo procesą yra ne tik kiekvienos mokyklos pagrindinis uždavinys, tai turėtų būti prioritetas kiekvienos valstybės tikslas. Pasižvalgius aplinkui, galime pamatyti, kad vienos valstybės šis tikslas įgyvendinamas sėkmingiau, o kitose mokymo(si) kokybės užtikrinti nepavyksta dėl įvairiausių priežasčių. Atrodytų būtų gan paprasta iškelti tam tikrus uždavinius ir nuosekliai siekti jų įgyvendinimo. Tačiau visos švietimo reformos Lietuvoje gyvendinimas akivaizdžiai liudija, kad esame atsidūrę padėtyje, kurią galime įvardyti kaip *circulus vitiosus*, t. y. ydingą ratą, vedantį į padėtį be išeities.

Norint, kad būtų sėkmingai vykdoma švietimo reforma, pirmiausiai reikia aiškiai suvokti esamą Lietuvos švietimo padėtį. Pasirodo tai padaryti švietimo politikams yra ne tik didžiulis iššūkis, bet kartais ir nepakeliama našta. Šiandien dogmatinis rėmimasis Meilės Lukšienės idealistiniai priesakais nepadės modeliuoti reformos krypties, o nuolatinis apeliavimas į kitų šalių patirtį dažniausiai užgožia autentišką mąstymą.

Antra, reikėtų turėti tvirtą ir aiškią valstybės švietimo politiką, kuri remtųsi politine valia ir nuosekliai siektų kokybę užtikrinančių veiksmų įgyvendinimo. Šiandieninis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas yra eklektiškas ir stokoja aiškiai apibrėžtos siekiamybės.

Tai būtų du esminiai dalykai į kuriuos atsirėmus būtų galima pradėti kalbėti apie konkrečius mokyklos ugdymo kokybę užtikrinančius veiksmus.

1. Reikia kompetentingai sutvarkytos visų mokomųjų dalykų programos. Taip pat būtina pertvarkyti tiek pagrindinio, tiek vidurinio ugdymo planus. Reikėtų baigti imitacinį pilietiškumo pagrindų, ekonomikos ir verslumo mokymą, paliekant šias disciplinas kaip pasirenkamas. Taip pat pasirenkamomis disciplinomis pagal vidurinio ugdymo planą turėtų tapti menai ir etika. Iš kitos pusės turi būti aiškiai apibrėžtas privalomų mokytis dalykų skaičius, kuris užtikrintų jaunojo žmogaus esminį išsilavinimą. Deja, nuolatinių reformų kaitoje Lietuvoje neliko institucijų, kurios būtų atsakingos už ugdymo turinio mokslinį pagrindimą.

2. Užtikrinti mokytojų kokybišką parengimą ir iš esmės pakeisti esamą kvalifikacijos

kėlimo sistemą. Šiandieninė sistema yra nukreipta ne į mokytojų dalykinę kvalifikaciją, o į veiklas, kurios didele dalimi neturi nieko bendro su profesine kompetencija. Jeigu taip būtų keliama medikų, ekonomistų ar kitų sričių profesinė kvalifikacija, realiai iškiltų tolimesnis valstybės egzistencijos klausimas. Tik švietimo sistemoje galima užsiimti utopiniais eksperimentais, kurių pasekmės į paviršių iškyla tik praėjus geram laiko tarpui. Be to, neatsakinga mokytojų rengimo politika atvedė į situaciją, kai greitu laiku mokyklose nebeturėsime matematikos, fizikos, chemijos, biologijos mokytojų.

3. Gražinti mokyklų savivaldos institucijoms tikrąją sprendimų priėmimo galią. Mokykla turi tapti įstaiga į kurią žiūrima su pagarba, o ne su atsainiu gailesčiu. Kad tai galėtų įvykti, reiktų kuo skubiausiai pakeisti kai kuriuos Švietimo įstatymo straipsnius.

4. Valstybė privalo reikalauti iš mokyklų aiškiai įvardyto standarto minimumo, kuris šiuo metu Lietuvoje yra daugiau negu mažas. Šiandien nemaža dalis Lietuvos gimnazijų turėtų būti inspektuojamos, aiškinantis, kodėl tokia grėsmingai didelė dalis mokinių nesugeba išlaikyti brandos egzaminų. Galbūt išsiaiškinus šią problemą paaiškėtų, kad tai nulemia ne mokyklų tinklo pertvarka ar vadovų veikla. Šios funkcijos galėtų imtis NMVA (Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra), kuri turėtų argumentuotai atsakyti, kodėl nemaža dalis gimnazijų negali užtikrinti bent minimalaus išsilavinimo lygio. Tai būtų daug kartų prasmingesnė veikla nei mokyklų auditas pagal įsivaizduojamą švietimo šabloną, kurio taikymas be jokios atrankos visose gimnazijose kelia dideles abejones.

5. Būtina atsisakyti savitikslių reformų ir projektų. Šiandien galime konstatuoti, kad nuolatinė kaita veda tik į didesnę sumaištį ir sistemingą padėties prastėjimą. Galiausiai pradėdame nebesuvokti, kodėl tiek investavus lėšų į švietimą padėtis negerėja.

Galbūt būtų galima įvardyti ir kitus dalykus, tačiau manyčiau, kad nepradėjus tvarkyti aukščiau įvardytų problemų, kokybės nesugebėsime užtikrinti. Taip pat norėčiau pabrėžti dar vieną esminę mūsų švietimo sistemos problemą. Tai negebėjimas suvokti arba nenoras spręsti skaudžiausias švietimo problemas. Tai nuosekliai liudija antraeilių ir trečiaieilių klausimų neapgalvotas įgyvendinimas, kuris sukuria iliuziją, kad dedamos didelės pastangos švietimo gerinimo labui. Tokios veiklos vieni iš geriausių pavyzdžių yra mokyklų tinklo pertvarka ir ką tik į viešumą iškeltas ketinimas įgyvendinti švietimo įstaigų vadovų kadencijas. Šiandien, žvelgiant į mokyklų tinklo pertvarką, galima be dvejonų konstatuoti:

1. Sugriautas dar sovietiniais metais sukurtas vidurinių mokyklų tinklas dėl miglotai

Apie realią padėtį švietimo sistemoje ir nuolatinius bandymus ją tobulinti

Parašė Saulius Jurkevičius

Trečiadienis, 26 Lapkritis 2014 12:31 - Paskutinį kartą atnaujinta Trečiadienis, 26 Lapkritis 2014 12:46

įsivaizduojamo tikslo.

2. Supriešinta pedagogų bendruomenė ir išdraskytos ilgai puoselėtos mokyklų tradicijos.
3. Išleistos milžiniškos lėšos, tačiau jokio apčiuopiamo rezultato pasiekti nepavyko.
4. Taip ir liko struktūriškai neatskirtas pagrindinis ir vidurinis mokymas.
5. Nesugebėta sukurti gerai išdėstyto mokyklų tinklo.
6. Ši pertvarka ypač padarė didelę žalą tautinių mažumų mokykloms.
7. Nesugebėta užtikrinti optimalaus mokyklų patalpų naudojimo, nes egzistavusios mokyklos buvo skirtos didesniai mokinių skaičiui.
8. Sukurtos naujos problemos, suklaidinta visuomenė ir tebekuriama toliau įtampa.

Rajonuose visos šios problemos pasireiškia ypač skaudžiai, tačiau jos yra nutylimos ir neafišuojamos. Didžiuosiuose miestuose taip pat nesugebėta racionaliai sutvarkyti mokyklų tinklą. Yra įkurtos gimnazijos, kurios stovi šalia viena kitos, o kai kuriuose miestų dalyse nėra nei vienos gimnazijos.

Tokia reforma pasiekėme padėtį, kai valstybėje nebeliko institucijų, kurios būtų suinteresuotos racionalių problemų išsprendimu. Pasirodo, kad švietimo strategai sugebėjo suregzti tokį

Gordijaus mazgą, kurį atrišti natūraliu būdu jau yra nebeįmanoma.

Dar vienas bandymas įvertinti švietimo sistemą į beprasmišką kaitą ir nukreipti visuomenės dėmesį nuo esminių problemų yra ketinimas įvesti švietimo įstaigų vadovų kadencijas. Pabandykime įsivaizduoti, kiek reikės įdėti papildomo darbo ir pastangų, kol sukursime aiškiai veikiančią sistemą. Be to, praktika rodo, kad tokias sistemas sukurti mums gerai nepavyksta. Bent švietimo sistemoje neturime pavyzdžio, kuris liudytų apie gerai sukurta ir įgyvendinta mechanizmą. Ar gebėsime vadovų atrankoje užtikrinti skaidrumą? Ar neatrodys keistai, kai gerai dirbančios mokyklos vadovas dėl vieno ar kitų priežasčių nepraeis viešojo konkurso vadovo pareigoms eiti? Ar apskritai reikia velti visą švietimo sistemą, kad galėtume išspręsti prastai dirbančių vadovų problemą? Daugelis šiandieninės Lietuvos mokyklų direktorių yra garbaus amžiaus ir jų kadencija natūraliai eina į pabaigą. Daugelis jų nuoširdžiai dirbo ir aukojosi, siekdami padaryti tai, ko nesugebėjo ir nesugeba užtikrinti Lietuvos valstybė. Negalima apie visus vadovus kalbėti apibendrintomis frazėmis, prisidengiant burtažodžiais apie neva siekį padaryti Lietuvos švietimą geresnį. Negebėjimas suvokti, atrodytų, tokių paprastų dalykų, rodo baisią nejautrą žmogui, jo atliktiems darbams ir net savo šaliai. Visos šios kalbos ir dauguma iki šiol atliktų darbų rodo, kad tai nėra nuoširdus noras padėti švietimui, o tik dar vienas bandymas skleistis abejotinos vertės idėjas ir kelti sumaištį. Taip pat po šiais tikslais galime įžvelgti ir tam tikrų ketinimų, kurie nėra viešai deklaruojami, bet daugumos žmonių lengvai numanomi. Be to, šis siūlymas daugiau primena norą supriešinti vadovus ir mokytojus, eilinį kartą kelti įtampą mokyklų bendruomenėse, o visuomenei įteigti, neva už daugelį švietimo problemų yra atsakinti vadovai. Deja, pastarieji, kaip ir mokytojai bei mokiniai, yra tik savitikslių reformų įkaitai. Eilinį kartą ketinama neatsakingai švaistyti valstybės lėšas, kurių trūksta net minimaliausioms mokyklos funkcionavimo reikmėms užtikrinti. Susidaro įspūdis, kad prisidengus neva gerais ketinimais, ir toliau einama sumaišties kėlimo keliu, nukreipiant visuomenės dėmesį nuo esminių švietimo skaudulių, kurių sprendimas pareikalautų tikros kompetencijos, pasiaukojančio darbo ir politinės valios. Galiausiai šis siūlomas Švietimo įstatymo pakeitimas prisidėtų prie švietimo sistemoje kuriamo laikinumo ir nestabilumo pojūčio, kuris yra labai pavojingas visos valstybės egzistencijai.

Tokia politika, kuri mūsų valstybėje tapo norma, naikina vadovų ir mokytojų dvasią, iškreipia adekvatų problemų ir realybės suvokimą bei žaloja augančios kartos mentalitetą. Šiandieninė Lietuvos mokykla ugdo mokinius su prastomis žiniomis, menkais gebėjimais ir neaiškia vertybių sistema. Taip pat vis labiau tampa matoma, kad po imituojamo humanizmo ir liberalizmo priedanga slepiasi negebėjimas ir nenoras vykdyti realių reformų.